

INFRAȚIUNI CONTRA PATRIMONIULUI, SĂVÂRȘITE ÎN LIPSA UNUI SCOP SPECIAL (art.193, 197 și 199 CP RM): ASPECTE TEORETICE ȘI PRACTICE

Sergiu BRÎNZA

Universitatea de Stat din Moldova

Prezentul articol este dedicat analizei juridico-penale a infracțiunilor contra patrimoniului, săvârșite în lipsa unui scop special. Acestea sunt prevăzute la art.193, 197 și 199 CP RM. Sunt examinate elementele constitutive (obiectul, latura obiectivă, latura subiectivă și subiectul), precum și elementele circumstanțiale agravante ale infracțiunilor în cauză. Sunt propuse criterii de delimitare a infracțiunilor specificate la art.193, 197 și 199 CP RM de faptele conexe de factură penală sau nepenală. Regulile de calificare a faptelor conform acestor articole, precum și procedeele de interpretare a art.193, 197 și 199 CP RM, urmăresc scopul eficientizării aplicării răspunderii pentru faptele infracționale corespunzătoare.

Cuvinte-cheie: tulburare de posesie, imobil, distrugere, deteriorare, dobândire, comercializare, promisiune prealabilă, îndeletnicire.

OFFENCES AGAINST PATRIMONY, COMMITTED IN THE ABSENCE OF A SPECIAL PURPOSE (art.193, 197 and 199 PC RM): THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECTS

This article is dedicated to the legal-penal analysis of the offences against patrimony, committed in the absence of a special purpose. The offences mentioned above are included in art.193, 197 and 199 PC RM; there are examined the constituents (the object, objective side, subjective side and the subject), as well as the circumstantial aggravating elements of the offences in question. There are also proposed delimitation criteria of the offences specified at art.193, 197 and 199 PC RM from the ancillary penal or non-penal acts. The rules of qualification of the acts under these articles, including the methods of interpretation of art.193, 197 and 199 PC RM, aim to streamline the application of penal liability for the appropriate criminal acts.

Keywords: possession disturbance, real estate, destruction, deterioration, acquisition, commercialization, prior promise, occupation.

Luând în considerare specificul faptei prin care se aduce atingere obiectului juridic special, precum și prezența sau lipsa scopului de cupiditate, tipologia infracțiunilor contra patrimoniului poate fi înfățișată în felul următor: 1) infracțiuni săvârșite prin sustragere (art.186-188, 190-192 CP RM); 2) infracțiuni săvârșite în scop de cupiditate, însă nu prin sustragere (art.189 și 196 CP RM); 3) infracțiuni săvârșite în scop de cupiditate, având o natură mixtă (art.194 CP RM); 4) infracțiuni săvârșite pe calea răpirii unui mijloc de transport, a unui mijloc de transport cu tracțiune animală sau a unui animal de tracțiune (art.192¹ și 192² CP RM); 5) infracțiuni săvârșite în lipsa unui scop special (art.193, 197 și 199 CP RM).

În cadrul acestui studiu vor fi analizate infracțiunile care se raportează la cel de-al cincilea tip. Spre deosebire de celelalte infracțiuni contra patrimoniului, acestea nu implică prezența obligatorie a unui scop special.

1. Tulburarea de posesie

La art.193 CP RM este prevăzută răspunderea pentru ocuparea, în întregime sau în parte, fără drept, a unui imobil aflat în posesia altuia cu aplicarea violenței sau cu amenințarea aplicării violenței ori prin distrugerea sau strămutarea semnelor de hotar.

Urmărind scopul protecției penale a posesiei asupra bunurilor imobile, legiuitorul a stabilit, în art.193 CP RM, răspunderea pentru fapta de tulburare de posesie. Această faptă penală comportă anumite similitudini cu infracțiunile săvârșite prin sustragere (și anume: cu infracțiunile specificate la art.186-188 și 191 CP RM). Observăm, totuși, că, dacă în cazul tulburării de posesie se exercită o influențare nemijlocită infracțională asupra unor bunuri imobile, atunci în cazul infracțiunilor săvârșite prin sustragere această influențare poate fi exercitată doar asupra unor bunuri mobile.

Incriminarea privitoare la tulburarea de posesie își amplifică semnificația odată cu proliferarea fenomenului denumit convențional „raider” (de la termenul englez „raid” – raid, incursiune, razie, descindere). Se au în vedere acapărările ilegale din sfera corporativă, când o întreprindere este acaparată de o altă întreprindere, în procesul fuziunii sau dezmembrării. Cu toate acestea, tulburarea de posesie nu epuizează nici pe departe

conținutul acestui fenomen complex, constituind doar una din fațetele lui. În acest sens, S.B. Ivașcenko menționează: „La moment – în rezultatul reformelor politice, economice și sociale – procesul de transmitere a bunurilor imobile de la un posesor către altul este marcat de anumite vulnerabilități. Datorită acestui fapt, bunurile imobile continuă să reprezinte o „țintă” a infractorilor. În vederea contracarării manifestărilor infracționale având ca obiect material bunurile imobile, de rând cu mijloacele dreptului civil trebuie aplicate cât mai eficient mijloacele puse la dispoziție de legea penală” [15].

Obiectul juridic generic al infracțiunii specificate la art.193 CP RM, în particular, și al infracțiunilor prevăzute în Capitolul VI al Părții Speciale a Codului penal, în general, îl constituie relațiile sociale cu privire la patrimoniul. În terminologia legii penale, noțiunea de patrimoniu are exact același înțeles care îi este dat în terminologia dreptului civil: „totalitatea drepturilor și obligațiilor patrimoniale (care pot fi evaluate în bani), privite ca o sumă de valori active și pasive, strâns legate între ele, aparținând unor persoane fizice și juridice determinate” (alin.(1) art.284 din Codul civil). În cazul săvârșirii infracțiunilor contra patrimoniului, anume patrimoniul (privit ca universalitate, ca unitate abstractă) constituie valoarea socială fundamentală vătămată sau periclitată prin aceste fapte.

Obiectul juridic special al infracțiunii analizate are un caracter complex. Astfel, *obiectul juridic principal* al infracțiunii prevăzute la art.193 CP RM îl formează relațiile sociale cu privire la posesia asupra bunurilor imobile. La rândul său, *obiectul juridic secundar* al infracțiunii de tulburare de posesie îl constituie relațiile sociale cu privire la 1) integritatea corporală, sănătatea sau libertatea psihică (morală) a persoanei ori 2) substanța, integritatea, potențialul de utilizare sau poziția de fapt a semnelor de hotar.

Obiectul material al infracțiunii examinate are și el un caracter complex. Astfel, *obiectul material principal* îl reprezintă bunurile care au o existență materială, sunt create prin munca omului, dispun de valoare materială și cost determinat, fiind bunuri imobile și străine pentru făptuitor. Întrucât există art.193 CP RM, ar fi neîntemeiat să se susțină că bunurile imobile constituie obiectul material al infracțiunilor specificate la art.186-188, 191 CP RM.

Pentru calificarea faptei în baza art.193 CP RM, nu sunt relevante caracteristicile individualizante ale bunurilor care reprezintă obiectul material al infracțiunii. Aceste caracteristici pot conta numai în planul individualizării pedepsei. De exemplu, la pct.6 al Instrucțiunii Agenției Relații Funciare și Cadastru cu privire la înregistrarea bunurilor imobile și a drepturilor asupra lor, nr.112 din 22.06.2005 [8], sunt nominalizate următoarele categorii de bunuri imobile: 1) terenuri; 2) clădirile și construcțiile solid legate de pământ; 3) apartamente și alte încăperi izolate; 4) porțiunile de subsol; 5) obiectele acvatice separate; 6) plantațiile prinse de rădăcini.

Precizăm că ocuparea gării, aeroportului, portului sau altei întreprinderi, instituții ori organizații de transport atrage răspunderea doar conform art.275 CP RM. În această ipoteză, nu va fi necesară calificarea suplimentară în baza art.193 CP RM.

Obiectul material secundar al infracțiunii prevăzute la art.193 CP RM îl constituie, după caz: 1) corpul persoanei (în ipoteza în care acțiunea adiacentă se exprimă în aplicarea violenței); 2) semnele de hotar distruse sau strămutate (în cazul în care acțiunea adiacentă se înfățișează în modalitatea de distrugere sau strămutare a semnelor de hotar).

Ca semn de hotar poate servi, după caz: a) o piatră mai mare așezată în acest scop; b) un lemn înfipt în pământ; c) un pom sădit anume la limita dintre proprietăți; d) un șanț, o brazdă adâncă săpată în scop de a constitui un semn de hotar; e) alte lucruri, semne [1].

Infracțiunii de tulburare de posesie îi lipsește obiectul material secundar în cazul în care acțiunea adiacentă se exprimă în amenințarea cu aplicarea violenței.

Victima infracțiunii specificate la art.193 CP RM este posesorul bunului imobil ocupat¹. Așadar, este necesar ca posesia să fie a altei persoane decât a făptuitorului. Dacă imobilului nu i se poate stabili apartenența, atunci fapta nu va fi infracțiune.

¹ În acest sens, este consemnabilă schimbarea de atitudine a legiuitorului în cazul infracțiunii de tulburare de posesie (art.193 CP RM): până la intrarea în vigoare a Legii pentru modificarea și completarea Codului penal al Republicii Moldova, adoptate de Parlamentul Republicii Moldova la 18.12.2008*, era de neconceput ca proprietarul să fie tras la răspundere penală pentru ocuparea fără drept a unui imobil aflat în posesia altuia. Pentru că victima infracțiunii putea fi numai proprietarul imobilului. Deci, apărute erau relațiile sociale cu privire la proprietate. Odată cu intrarea în vigoare a amendamentelor respective, se poate afirma cu certitudine că tulburarea de posesie este o veritabilă infracțiune contra patrimoniului.

* Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr.41-44.

Latura obiectivă a faptei infracționale de tulburare de posesie se exprimă în fapta prejudiciabilă alcătuită din: 1) acțiunea principală și 2) acțiunea sau inacțiunea adiacentă.

Acțiunea principală se exprimă în ocuparea, în întregime sau în parte, fără drept, a unui imobil aflat în posesia altuia. Prin „ocupare” se înțelege pătrunderea în imobil sau pe imobil, cu intenția de a rămâne în el, de a-l poseda. Ca modalități faptice ale ocupării pot să apară: a) împrejmuirea cu gard a terenului ocupat; b) instalarea în imobil; c) efectuarea lucrărilor de întreținere a terenului ocupat etc.

Spre deosebire de fapta de violare de domiciliu (art.179 CP RM), ocuparea, în întregime sau în parte, fără drept, a unui imobil aflat în posesia altuia presupune, obligatoriu, interesul făptuitorului de a exploata sau a profita pe altă cale de însușirile utile ale bunului imobil asupra căruia se exercită influențarea nemijlocită infracțională. În contrast, în ipoteza violării de domiciliu, făptuitorul este interesat nu de a beneficia de calitățile utile ale imobilului, dar de intruziunea în spațiul în care victima își desfășoară viața personală, lipsindu-i motivația de sorginte patrimonială (cu excepția aceluși caz când violarea de domiciliu este săvârșită din interes material, executând comanda altuia în schimbul unei remunerații materiale. Dar, și în acest caz, interes material suscită nu imobilul victimei, ci exclusiv remunerația pe care făptuitorul o obține de la cel care i-a comandat săvârșirea violării de domiciliu).

La calificarea faptei în conformitate cu art.193 CP RM, nu contează dacă ocuparea privește imobilul în întregime sau numai în parte.

De exemplu, în următoarea speță ocuparea privește imobilul în întregime: *E.Gh. a fost învinuit de săvârșirea infracțiunii prevăzute la art.193 CP RM. În fapt, începând cu anul 2006 până în anul 2014, aflându-se în satul Malcoci, raionul Ialoveni, acesta l-a amenințat de mai multe ori pe O.M. cu aplicarea violenței. În același timp, E.Gh. a ocupat în întregime, fără drept, două terenuri cu suprafața de 0,08 ha și, respectiv, de 0,2 ha, care se află în extravilanul satului Malcoci. Ambele aceste terenuri aparțin lui O.M. E.Gh. a ocupat aceste terenuri pentru a cultiva pe ele diferite culturi agricole* [4]. Într-un alt exemplu, ocuparea privește imobilul în parte: *C.I. a fost învinuit de comiterea infracțiunii specificate la art.193 CP RM. În fapt, în anul 2006, fiind proprietarul unui teren de pe str. Fântânilor, or. Ungheni, acesta a distrus și a strămutat gardul din plasă metalică, care despărțea acest teren de cel al vecinului său, S.V. Apoi, C.I. a ocupat o porțiune de 0,0021 ha din terenul ce-i aparține lui S.V.* [3].

La calificarea faptei în conformitate cu art.193 CP RM nu importă nici dacă ocuparea a durat careva timp sau nu. De asemenea, nu interesează dacă ocuparea a fost însoțită de aducerea unor bunuri personale în imobilul ocupat sau dacă din acesta au fost îndepărtate bunurile victimei.

Important este ca acțiunea de ocupare să fie efectuată fără drept, adică să poarte un caracter ilegal. Aceasta înseamnă că ocuparea se face în lipsa consimțământului persoanei care are posesia respectivului imobil sau fără aprobarea prealabilă primită în condițiile legii. De aceea, fapta nu va putea fi calificată conform art.193 CP RM, dacă acțiunea de ocupare se face fie cu acordul persoanei care are posesia respectivului imobil, fie pe baza ordinului de repartiție a unui imobil, fie în temeiul unei hotărâri judiciare de evacuare etc.

Acțiunea sau inacțiunea adiacentă din cadrul infracțiunii de tulburare de posesie cunoaște următoarele modalități normative cu caracter alternativ: 1) aplicarea violenței; 2) amenințarea cu aplicarea violenței; 3) distrugerea semnelor de hotar; 4) strămutarea semnelor de hotar.

Lista modalităților acțiunii adiacente din cadrul infracțiunii de tulburare de posesie este una exhaustivă. Înșelăciunea, abuzul de încredere etc. nu pot îndeplini un asemenea rol. În acest plan, se poate susține că art.193 CP RM este complementar față de art.186-188, 191 CP RM. S-ar putea afirma că astfel de norme complementare există și în raport cu art.190 CP RM. Este vorba de art.196 CP RM și art.106 din Codul contravențional. În această ipoteză, art.196 CP RM sau art.106 din Codul contravențional este aplicabil la săvârșirea dobândirii ilicite a bunurilor imobile străine, prin înșelăciune sau abuz de încredere.

În sensul prevederii de la art.193 CP RM, prin „aplicare a violenței” trebuie de înțeles vătămarea intenționată ușoară a integrității corporale sau a sănătății ori violența de o intensitate mai redusă. În ipoteza dată, nu este necesară calificarea suplimentară conform art.78 din Codul contravențional. În cazul violenței de o intensitate mai mare, se impune aplicarea numai a art.151, 152 sau art.145 CP RM. Nu poate fi aplicat și art.193 CP RM, pentru că în așa caz făptuitorul va fi sancționat de două ori pentru aceeași aplicare a violenței.

Nu este necesară calificarea suplimentară în baza art.155 CP RM, dacă acțiunea adiacentă se înfățișează în modalitatea normativă de amenințare cu aplicarea violenței.

Prin „distrugerea semnelor de hotar” înțelegem acea influențare asupra acestora, care presupune încetarea existenței lor fizice sau aducerea semnelor de hotar într-o asemenea stare, care exclude – în totalitate și definitiv – utilizarea conform destinației lor funcționale.

Deteriorarea semnelor de hotar nu intră sub incidența art.193 CP RM. În ipoteza de ocupare, în întregime sau în parte, fără drept, a unui imobil aflat în posesia altuia, prin deteriorarea semnelor de hotar, răspunderea poate fi aplicată conform art.104 și alin.(2) art.116 din Codul contravențional.

Prin „strămutarea semnelor de hotar” se înțelege mutarea acestor semne înăuntrul terenului asupra căruia se efectuează acțiunea de ocupare, astfel încât o parte din acest teren să facă obiectul ocupării.

În situația distrugerii sau strămutării semnelor de hotar, este indiferent dacă victima a fost sau nu de față în momentul comiterii faptei. O asemenea circumstanță poate conta numai în planul individualizării pedepsei.

Nu este exclus ca săvârșirea infracțiunii de tulburare de posesie să presupună prezența nu a unei singure modalități a acțiunii (inacțiunii) adiacente, dar a mai multor. Ca exemplu poate fi adusă următoarea speță: *G.V. a fost condamnată în conformitate cu lit.b), c) alin.(2) art.193 CP RM. În fapt, în perioada lunii august 2003, G.V. exercitând funcția de președinte al Asociației obștești „M.A.”, invocând ca temei o decizie a Consiliului municipal Chișinău din 20.02.2003 privind darea în arendă acestei Asociații, cu titlu gratuit pe un termen de douăzeci și cinci de ani, a unor încăperi dintr-o casă de pe str. Valea Trandafirilor, mun. Chișinău, în lipsa deciziei Consiliului municipal Chișinău privind atribuirea terenului adiacent acestor încăperi, a certificatului de urbanism și a autorizației de construcție, a dispus ocuparea unui sector de teren din preajma acestor încăperi, cu suprafața de 462,3 m.p., situat în sectorul nr.4 al Cimitirului Catolic, care se află la balanța Combinatului Servicii Funerare. Acțiunile lui G.V. de distrugere și strămutare a semnelor de hotar ale cimitirului au fost însoțite de amenințarea cu aplicarea violenței în privința administratorului acestui cimitir, M.M. [2].*

Aplicarea violenței, amenințarea cu aplicarea violenței, distrugerea semnelor de hotar, precum și strămutarea semnelor de hotar poate fi realizată nu neapărat de aceeași persoană care comite acțiunea de ocupare, în întregime sau în parte, fără drept, a unui imobil aflat în posesia altuia. Deoarece tulburarea de posesie este o infracțiune complexă, este suficient ca coautorul acestei infracțiuni să execute o parte a laturii obiective a acesteia.

Nu poate fi aplicat art.193 CP RM, dacă ocuparea, în întregime sau în parte, fără drept, a unui imobil aflat în posesia altuia se săvârșește fără aplicarea violenței, fără amenințarea aplicării violenței, fără distrugerea sau strămutarea semnelor de hotar. În context, este cazul de menționat că ocuparea nelegitimă a terenurilor, îngrădirea lor atrage răspunderea potrivit alin.(2) art.116 al Codului contravențional. În același timp, lipsește o normă penală sau contravențională care să sancționeze ocuparea nelegitimă (ilegală) a altor bunuri imobile decât terenurile, atunci când nu se atestă aplicarea violenței, amenințarea aplicării violenței, distrugerea sau strămutarea semnelor de hotar.

Infracțiunea de tulburare de posesie este o infracțiune materială. Ea se consideră consumată din momentul în care făptuitorul obține posibilitatea reală de a se folosi sau a dispune de bunul imobil străin la propria sa dorință.

Vom atesta tentativa la infracțiunea de tulburare de posesie în cazul în care făptuitorul aplică violența, amenință cu aplicarea violenței, distruge sau strămută semnele de hotar – urmărind ocuparea, în întregime sau în parte, fără drept, a unui imobil aflat în posesia altuia – dacă, din cauze independente de voința lui, nu-i reușește să ocupe imobilul victimei.

Precizăm că fapta nu se consumă instantaneu, la momentul chiar al intrării făptuitorului în imobil sau pe imobil, deoarece ocuparea trebuie să dureze suficient ca ea să semnifice intenția de luare în posesie a imobilului. Pe cale de consecință, infracțiunea de tulburare de posesie rămâne la etapa de tentativă atunci când pătrunderea nu a avut o întindere suficientă în timp pentru a confirma prezența respectivei intenții.

Latura subiectivă a infracțiunii prevăzute la art.193 CP RM se caracterizează, în primul rând, prin vinovăție sub formă de intenție – directă sau indirectă.

În cazul acestei infracțiuni, scopul de cupiditate este de neconceput: făptuitorul își dă seama că, datorită specificului regimului juridic al bunurilor imobile (condiționat mai ales de necesitatea înregistrării dobândirii dreptului de proprietate asupra lor), nu va putea trece aceste bunuri în stăpânirea sa definitivă. De aceea, el urmărește scopul folosinței temporare (până la întoarcerea proprietarului, până la evacuare etc.).

Motivele infracțiunii specificate la art.193 CP RM pot fi dintre cele mai diverse: interesul material, răzbu-nare, năzuința de a efectua săpături arheologice etc.

Subiectul infracțiunii de tulburare de posesie este persoana fizică responsabilă care la momentul comiterii faptei a atins vârsta de 16 ani.

2. Distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor

În art.197 CP RM, sub denumirea marginală de distrugere sau deteriorare intenționată a bunurilor sunt reunite două variante-tip de infracțiuni și o variantă agravată de infracțiune.

Astfel, prima variantă-tip de infracțiune, prevăzută la alin.(1) art.197 CP RM, constă în distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor, dacă aceasta a cauzat daune în proporții mari.

La rândul său, varianta agravată a distrugerii sau deteriorării intenționate a bunurilor, specificată la alin.(2) art.197 CP RM, presupune că infracțiunea prevăzută la alineatul (1):

- este săvârșită prin incendiere, explozie sau prin o altă modalitate periculoasă (lit.a));
- este săvârșită din motive de ură socială, națională, rasială sau religioasă (lit.b));
- este săvârșită asupra unei persoane în legătură cu îndeplinirea de către aceasta a obligațiilor de serviciu sau obștești (lit.c));
- a provocat din imprudență decesul persoanei (lit.d)).

Cea de-a doua variantă-tip de infracțiune, prevăzută la alin.(3) art.197 CP RM, se exprimă în distrugerea sau risipirea bunurilor băncii de către administratorul acesteia în procesul de administrare.

În opinia lui A.P. Șaripov, stabilirea răspunderii penale pentru distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor urmărește asigurarea realizării plene a dreptului de proprietate al persoanelor. Sub acest aspect, pericolul social al respectivei fapte este condiționat de proporțiile mari ale daunelor cauzate. Însă, în afară de prejudiciul patrimonial, distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor poate produce alte urmări nu mai puțin grave, care afectează valori sociale nepatrimoniale. În astfel de ipoteze, luându-se în considerare caracterul complex al obiectului juridic special, intervenția mijloacelor juridico-penale trebuie să fie mai energică [17]. O părere asemănătoare expun A.G. Bezverhov și I.G. Șevcenko [13]. Într-adevăr, urmărind ocrotirea patrimoniului în mod plenar, legiuitorul a incriminat distrugerea și deteriorarea bunurilor în cazul în care fapta este săvârșită cu intenție (art.197 CP RM). Așadar, apărarea penală a patrimoniului implică și incriminarea infracțiunilor ce aduc atingere înseși existenței bunului privit în materialitatea sa. De asemenea, specificul infracțiunii menționate constă în aceea că absența scopului de cupiditate la făptuitor face ca acestuia să-i lipsească interesul în a exploata sau a profita pe altă cale de însușirile utile ale bunului asupra căruia se exercită influențarea nemijlocită infracțională.

În continuare vom analiza, în primul rând, infracțiunea prevăzută la *alin.(1) art.197 CP RM*.

Obiectul juridic special al acestei infracțiuni îl formează relațiile sociale cu privire la substanța, integritatea și potențialul de utilizare a bunurilor.

În ipoteza consemnată la lit.d) alin.(2) art.197 CP RM, în plan secundar, se aduce atingere relațiilor sociale cu privire la viața persoanei.

Obiectul material al infracțiunii specificate la alin.(1) art.197 CP RM îl reprezintă bunurile care au o existență materială, sunt create prin munca omului, dispun de valoare materială și cost determinat, fiind bunuri mobile sau imobile și străine pentru făptuitor.

Obiectul material al infracțiunii examinate nu-l pot constitui propriile bunuri ale făptuitorului. Astfel, de exemplu, în unele cazuri, în vederea obținerii ilegale a sumei asigurate, asiguratul întreprinde anumite acțiuni care grăbesc producerea cazului asigurat. La concret, bunurile asigurate (casa, dependențele, automobilul, culturile agricole etc.) aparținând făptuitorului sunt distruse sau deteriorate pe calea incendierii, explodării, inundării etc. În situația examinată, caracterul ilegal al obținerii de către asigurat a sumei asigurate se des-prinde din analiza prevederilor art.1326 din Codul civil. Conform acestei reglementări, asiguratul este obligat să-l informeze de îndată pe asigurător asupra împrejurărilor periculoase apărute sau despre care a luat cunoștință după încheierea contractului; dacă împrejurarea periculoasă este provocată intenționat de către asigurat sau dacă necunoașterea împrejurărilor ce au existat deja la momentul încheierii contractului se datorează vinovăției acestuia, asigurătorul are dreptul să rezilieze contractul fără preaviz. Aceasta întrucât, în ipoteza descrisă, pe lângă semnele unui delict civil, sunt prezente semnele uneia dintre faptele incriminate la art.190 CP RM. Deci, se justifică intervenția legii penale. Cu toate acestea, nu există temeiul aplicării alin.(1) art.197 CP RM.

Bunurile lipsite de orice valoare economică (de exemplu, frunzele uscate ale unui copac căzute în curtea vecinului), precum și bunurile abandonate (de exemplu, o anvelopă aruncată în șanțul unei șosele), nu pot constitui obiectul material al infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.197 CP RM.

În cazul în care bunurile distruse sau deteriorate dispun de anumite calități speciale, în locul normei generale (alin.(1) art.197 CP RM) poate opera o normă specială: art.136 CP RM (în cazul florei sau al faunei); lit.a) alin.(1) art.137¹ CP RM (în ipoteza bunurilor aparținând părții inamice); alin.(1) art.142 (în situația oficiului, a locuinței sau a mijlocului de transport al persoanei care beneficiază de protecție internațională); art.221 CP RM (în cazul monumentelor de istorie și cultură sau al obiectelor naturii, luate sub ocrotirea statului); art.232 (în ipoteza masivelor forestiere); alin.(2) art.239¹ CP RM (în cazul documentelor bancare); art.268 CP RM (în situația căilor de comunicație, a instalațiilor de pe ele, a mijloacelor de telecomunicații sau de semnalizare ori a altor utilaje pentru transporturi, sau a mijloacelor de transport); art.288 (în cazul edificiilor, al altor încăperi, al bunurilor din transportul public sau din alte locuri publice); lit.c) alin.(2) art.288 (în ipoteza bunurilor care au valoare istorică, culturală sau religioasă); lit.c) alin.(1) art.289¹ CP RM (în situația unei aeronave aflate în exploatare); lit.e) alin.(1) art.289¹ CP RM (în cazul instalației ori al serviciului de navigație aeriană); lit.f) alin.(1) art.289¹ CP RM (în ipoteza instalației ori a edificiului unui aeroport care deservește aviația civilă sau a unei aeronave situate în aeroport și care nu se află în exploatare); lit.b) alin.(1) art.289² CP RM (în situația unei nave maritime sau fluviale ori a încărcăturii ei); lit.d) alin.(1) art.289² CP RM (în cazul instalației ori al serviciului de navigație fluvială sau maritimă); lit.c) alin.(1) art.289³ CP RM (în ipoteza unei platforme fixe); art.347 CP RM (în situația drapelului de stat sau a stemei de stat ale Republicii Moldova ori ale altui stat arborate sau utilizate public); alin.(1¹) art.349 CP RM (în cazul bunurilor aparținând unei persoane cu funcție de răspundere ori rudelor ei apropiate); art.360 CP RM (în ipoteza documentelor, al imprimatelor, al ștampilelor sau al sigiliilor aparținând întreprinderilor, instituțiilor, organizațiilor, indiferent de tipul de proprietate sau forma juridică de organizare); art.379 CP RM (în situația armamentului, munițiilor, mijloacelor de locomoție, tehnicii militare sau al unui alt patrimoniu militar) etc.

Victimă a infracțiunii specificate la alin.(1) art.197 CP RM poate fi oricine. Totuși, vom preciza că, în prezența circumstanței agravante consemnate la lit.c) alin.(2) art.197 CP RM, victimă poate fi numai persoana care își îndeplinește obligațiile de serviciu sau obștești.

Latura obiectivă a infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.197 CP RM are următoarea structură: 1) fapta prejudiciabilă care constă în acțiunea sau inacțiunea de distrugere ori deteriorare; 2) urmările prejudiciabile sub formă de daune în proporții mari; 3) legătura de cauzalitate dintre fapta prejudiciabilă și urmările prejudiciabile.

Întâi de toate, ne vom referi la conținutul celor două modalități normative cu caracter alternativ ale faptei prejudiciabile examinate: a) distrugere; b) deteriorare.

Prin „distrugere” trebuie de înțeles influențarea nemijlocită infracțională asupra bunului, care presupune încetarea existenței fizice a acestuia sau aducerea bunului respectiv într-o asemenea stare, care exclude – în totalitate și definitiv – utilizarea conform destinației sale funcționale; bunul nu mai poate fi restabilit pe calea reparației sau restaurării, fiind scos complet din circuitul economic.

Prin „deteriorare” se are în vedere o astfel de influențare nemijlocită infracțională asupra bunului, care presupune o modificare a calităților lui utile, o înrăutățire considerabilă a stării acestuia, bunul devenind inutilizabil parțial sau temporar. Înrăutățirea lui calitativă poate fi înlăturată pe calea reparației, restaurării, tratării animalului sau prin alt procedeu de reabilitare.

Infracțiunea există și atunci când fapta afectează estetica bunului. În acest caz, fapta se săvârșește, de regulă, în modalitatea deteriorării. De asemenea, fapta se comite și atunci când deteriorarea există doar pentru că integritatea bunului, așa cum o voiește posesorul acestuia, a fost afectată.

În unele situații, bunul nu suferă modificări de ordin fizic (în materialitatea lui, în substanța lui), însă este scos de către făptuitor din posesia victimei și încetează a mai fi utilizat conform destinației (de exemplu, inelul este aruncat în lac, pasărea este eliberată din colivie etc.). Astfel de fapte se caracterizează prin aceea că de posibilitatea de a utiliza bunul este lipsit atât posesorul acestuia, cât și făptuitorul și terțele persoane. O asemenea aducere în stare de neîntrebuințare a unui bun aparținând altuia nu poate fi considerată modalitate a infracțiunii specificate la alin.(1) art.197 CP RM. În schimb, nu este exclus ca lipsirea de posibilitatea de întrebuințare a bunului să constituie expresia dispunerii faptice de acel bun, care urmează sustragerii lui. În prezența unor astfel de condiții, vor fi aplicabile doar prevederile de la art.186, 187, 188, 190, 191 sau 192 CP RM.

Infrațiunea prevăzută la alin.(1) art.197 CP RM poate fi săvârșită nu doar pe calea acțiunii, dar și pe calea inacțiunii. De exemplu, împiedicarea luării măsurilor de conservare ori de salvare a unui bun constituie o formă pasivă de distrugere sau deteriorare a acestuia. Aceasta întrucât făptuitorul nu acționează nemijlocit asupra bunului pentru a-l distruge sau deteriora, însă prin fapta sa împiedică luarea măsurilor necesare să apere bunul de pericolul distrugerii sau al deteriorării care îl amenință.

În ipoteza în care distrugerea sau deteriorarea bunurilor constituie parte a unui întreg, în acord cu art.118 CP RM, se va aplica nu alin.(1) art.197 CP RM, dar norma penală care reprezintă întregul: lit.e) alin.(2) art.189, art.192², art.193, lit.b) alin.(2) art.247, lit.b) sau c) alin.(3) art.257, art.272, art.285, lit.e) alin.(2) art.352 ori altele din Codul penal.

De regulă, metoda de realizare a distrugerii sau a deteriorării (rupere, sfărâmare, tasare, dizolvare în acid, sacrificarea animalului etc.) nu are niciun impact asupra calificării. De exemplu, la metoda de rupere se referă următorul caz din practica judiciară: *R.E. a fost condamnată în baza alin.(1) art.197 CP RM. În fapt, la 26.11.2009, aproximativ la ora 04.00, activând în calitate de ambalatoare la întreprinderea „M.” SRL din satul Costești, raionul Ialoveni, sub pretextul că se află într-o stare de depresie și profitând de faptul că nu este observată de alți angajați ai întreprinderii respective, R.E. a deteriorat, prin rupere, placa aparatului electronic de programare de tip HC075E01G11G2. În consecință, utilajul tehnic, destinat pentru confecționarea pachetelor și sacoșelor din masă plastică, a fost scos din funcțiune, începând să producă rebut. Ulterior, în noaptea de 05.12.2009 spre 06.12.2009, în timp ce-și exercita obligațiunile la locul său de muncă și cunoscând despre faptul că, în rezultatul dezamblării unor piese, utilajul va începe să producă rebut, R.E. a deteriorat, prin rupere, placa aparatului electronic de programare de tip HC075E01G11G3, după ce a aruncat-o în coșul de gunoi. Prin aceasta a cauzat întreprinderii „M.” SRL daune materiale în mărime totală de 118.228 lei [5].*

Totuși, la regula enunțată mai sus există o excepție. Este vorba despre ipoteza consemnată la lit.a) alin.(2) art.197 CP RM, atunci când distrugerea sau deteriorarea este realizată prin incendiere, explozie sau printr-o altă modalitate (a se citi – metodă) periculoasă.

Infrațiunea specificată la alin.(1) art.197 CP RM este o infrațiune materială. Ea se consideră consumată din momentul producerii de daune în proporții mari. Dacă distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor nu implică producerea unor asemenea urmări, devine aplicabil art.104 din Codul contravențional.

Latura subiectivă a infrațiunii analizate se caracterizează, în primul rând, prin vinovăție sub formă de intenție directă sau indirectă².

Motivele infrațiunii prevăzute la alin.(1) art.197 CP RM pot fi dintre cele mai variate: răzbunare; invidie; ură; interes material (presupunând săvârșirea infrațiunii la comandă, în schimbul unei remunerații materiale) etc. Răspunderea se agravează conform lit.b) alin.(2) art.197 CP RM, dacă motivele infrațiunii sunt cele de ură socială, națională, rasială sau religioasă.

Subiectul infrațiunii specificate la alin.(1) art.197 CP RM este persoana fizică responsabilă care la momentul comiterii faptei a atins vârsta de: 16 ani (în ipoteza consemnată la alin.(1) art.197 CP RM) sau 14 ani (în ipoteza specificată la alin.(2) art.197 CP RM).

În cele ce urmează, analizei va fi supusă circumstanța agravantă prevăzută la lit.a) alin.(2) art.197 CP RM, presupunând *săvârșirea distrugerii sau deteriorării intenționate a bunurilor prin incendiere, explozie sau prin o altă modalitate periculoasă*.

Pericolul social sporit al distrugerii sau deteriorării intenționate a bunurilor, comise în prezența acestei circumstanțe agravante, rezultă din faptul că metodele la care recurge făptuitorul pun în pericol viața sau sănătatea mai multor persoane, creând posibilitatea afectării unei pluralități de victime.

Prin „incendiere” se înțelege declanșarea unui fenomen fizico-chimic, prin care se produce arderea uneia sau mai multor substanțe combustibile în prezența oxigenului din aer.

De exemplu, la metoda de incendiere se referă următoarea speță: *A.V. a fost condamnat în baza alin.(1) art.197 CP RM. În fapt, la 01.08.2006, aproximativ la ora 05.30, urmărind scopul deteriorării bunurilor, acesta a incendiat o casă de pe str. Colonița, mun. Chișinău, aparținând lui E.C. În rezultat, victimei i-a fost cauzat un prejudiciu material evaluat la 30.000 lei [6].*

² Articolul 198 „Distrugerea sau deteriorarea din imprudență a bunurilor” a fost exclus din Codul penal prin Legea privind modificarea și completarea unor acte legislative*, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 21.12.2007.

* Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr.28-29.

După momentul în care infractorul dorește să se producă aprinderea, incendiile sunt imediate și cu întârziere. Deoarece nu permit făptuitorului îndepărtarea prea mare de la locul faptei, pentru a se putea ascunde, incendiile intenționate care au efect imediat nu dau posibilitatea creării de alibiuri. De aceea, ele se întâlnesc în locuri mai puțin umblate, nepăzite, unde focul se poate pune fără o pregătire amănunțită, sau în locuri care, prin natura lor și a substanțelor în cauză, ar putea crea bănuiala că s-ar fi produs prin autoaprindere ori din neglijență. Incendiul cu întârziere presupune o pregătire din timp a infracțiunii și o pricepere a făptuitorului de a provoca focul după o anumită durată de timp.

Dintre procedeele de incendiere cunoscute amintim: 1) așezarea unei lumânări pe o scândură pusă să plutească într-un vas cu lichid inflamabil, când flacăra ajunge la lichid, acesta ia foc și se produce astfel incendiul; 2) asigurarea unui contact întârziat între un chibrit nears și acidul sulfuric, făptuitorul folosind, de obicei, ceasul cu pendulă; 3) utilizarea unor dispozitive de cronometrare, care la timpul dorit vor declanșa incendiul prin arderea materialelor inflamabile din zonă; 4) utilizarea unor dispozitive de lovire a unui amestec de clorat de potasiu, fosfor roșu și sulf etc. [11]

Menționăm că astfel de circumstanțe nu influențează asupra calificării celor săvârșite în baza lit.a) alin.(2) art.197 CP RM, însă pot fi luate în considerare la individualizarea pedepsei.

O altă metodă de distrugere sau deteriorare intenționată a bunurilor – provocarea exploziei – presupune declanșarea unei reacții foarte rapide de natură fizică sau chimică, însoțită de formarea și degajarea violentă a unei mari cantități de gaze, cu efecte mecanice, termice și luminoase asupra bunurilor sau persoanelor care se găsesc în raza sa de acțiune.

Un exemplu tipic de explozie de natură fizică este cel al exploziei unei butelii a unui rezervor sau recipient, determinată de excesul de presiune a gazului lichefiat pe care îl conține, ori de un defect de construcție. La rândul lor, exploziile de natură chimică sau fizică sunt determinate, alături de substanțele explozive propriuzise, de cauze diferite, cum sunt, de exemplu, contactul dintre mai multe substanțe chimice periculoase, precum și amestecul aerului, într-o anumită proporție, cu gaze, vapori inflamabili sau prafuri combustibile. În privința exploziilor de natură chimică, clasificarea este mult mai complexă, făcându-se distincție între disocierea simplă și combustie, între deflagrație (ardere explozivă care se propagă cu o viteză relativ mică) și deflagrație (reacție chimică sau ardere, propagată cu viteză foarte mare) [12]. Și de această dată, respectivele circumstanțe pot fi luate în considerare la individualizarea pedepsei.

Privitor la sintagma „o altă modalitate periculoasă”, folosită în dispoziția de la lit.a) alin.(2) art.197 CP RM, considerăm că aceasta desemnează toate celelalte metode de distrugere sau deteriorare intenționată a bunurilor (altele decât incendierea și provocarea exploziei), implicând un pericol pentru viața sau sănătatea mai multor persoane: 1) inundarea spațiilor în care locuiesc persoane; 2) provocarea unor accidente în transportul de persoane; 3) provocarea prăbușirii clădirilor și construcțiilor locuite; 4) provocarea ruperii barajelor etc.

În final, este de menționat că printre scopurile distrugerii sau deteriorării intenționate a bunurilor, săvârșite prin incendiere, explozie sau prin o altă modalitate periculoasă, nu se pot număra: 1) scopul de a intimida populația ori o parte din ea, de a atrage atenția societății asupra ideilor politice, religioase ori de altă natură ale făptuitorului sau de a sili statul, organizația internațională, persoana juridică sau fizică să săvârșescă sau să se abțină de la săvârșirea vreunei acțiuni (scop specificat în art.278 „Actul terorist” din Codul penal); 2) scopul de a slăbi baza economică și capacitatea de apărare a țării (scop nominalizat în art.343 „Diversiunea” din Codul penal) etc.

Într-un alt context, răspunderea se agravează în baza lit.b) alin.(2) art.197 CP RM, dacă infracțiunea prevăzută la alin.(1) art.197 CP RM este săvârșită din motive de ură socială, națională, rasială sau religioasă.

Prin „motive de ură socială, națională, rasială sau religioasă” trebuie de înțeles motivele de sorginte extremistă, generate de atitudinea ostilă a făptuitorului față de o întreagă categorie socială, etnie, rasă sau confesiune, de care poate aparține victima infracțiunii.

Pentru aplicarea răspunderii în baza lit.b) alin.(2) art.197 CP RM nu este obligatoriu ca făptuitorul să aparțină de o grupare extremistă, să poarte însemne extremiste, să aibă ținută specifică etc., să poarte arme sau obiecte asimilate armelor având însemne extremiste, să lase la locul săvârșirii infracțiunii inscripții, imagini, simboluri, foi volante cu caracter extremist, să săvârșescă infracțiunea în zilele având semnificație extremistă etc. Eventual, astfel de circumstanțe vor fi luate în considerare la individualizarea pedepsei stabilite pentru infracțiunea prevăzută la lit.b) alin.(2) art.222 CP RM.

Nu poate fi aplicată răspunderea în conformitate cu lit.b) alin.(2) art.197 CP RM în acele cazuri când victima este reprezentantul altei categorii sociale, etniei, rase sau confesiuni, însă nu există suficiente temeiuri

pentru a considera că, la săvârșirea infracțiunii, făptuitorul a fost ghidat de motive de ură socială, națională, rasială sau religioasă. În astfel de cazuri, ura este una personalizată, fiind îndreptată exclusiv asupra victimei nemijlocite a infracțiunii, nu asupra unei întregi categorii sociale, etniei, rase sau confesiuni.

În altă privință, răspunderea se agravează în baza *lit.c) alin.(2) art.197 CP RM*, dacă infracțiunea prevăzută la alin.(1) art.197 CP RM este săvârșită asupra unei persoane în legătură cu îndeplinirea de către aceasta a obligațiilor de serviciu sau obștești.

Prin „îndeplinire a obligațiilor de serviciu” se înțelege executarea atribuțiilor de serviciu care decurg din contractul individual de muncă, încheiat cu o întreprindere, instituție sau organizație, înregistrată în modul stabilit, indiferent de tipul de proprietate sau de forma juridică de organizare a acesteia; prin „îndeplinirea obligațiilor obștești” se are în vedere îndeplinirea de către cetățeni a unor îndatoriri publice cu care aceștia au fost însărcinați sau săvârșirea altor acțiuni în interesul societății sau al unor persoane aparte.

În vederea aplicării răspunderii conform *lit.c) alin.(2) art.197 CP RM*, este necesar a stabili legătura causală dintre îndeplinirea obligațiilor de serviciu sau obștești și săvârșirea infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.197 CP RM. Expresia „în legătură cu” din dispoziția de la *lit.c) alin.(2) art.197 CP RM* trebuie interpretată în sensul că infracțiunea prevăzută la alin.(1) art.197 CP RM poate fi săvârșită: 1) până la îndeplinirea obligațiilor de serviciu sau obștești (în scopul neadmiterii îndeplinirii acestora); 2) în momentul îndeplinirii obligațiilor respective (în scopul reprimării victimei pentru îndeplinirea acestora); 3) după îndeplinirea acelor obligații (din răzbunare pentru îndeplinirea de către victimă a obligațiilor de serviciu sau obștești).

Precizăm că activitatea victimei infracțiunii prevăzute de *lit.c) alin.(2) art.197 CP RM* trebuie să aibă un caracter legitim. Atunci când victima comite un abuz, făptuitorul urmează să răspundă în baza art.197 CP RM, fără a fi invocată prevederea de la *lit.c) alin.(2)*.

În altă ordine de idei, răspunderea se agravează în baza *lit.d) alin.(2) art.197 CP RM*, dacă infracțiunea prevăzută la alin.(1) art.197 CP RM a provocat din imprudență decesul persoanei.

În această ipoteză, numărul de victime nu influențează asupra calificării faptei conform *lit.d) alin.(2) art.197 CP RM*, însă poate fi luat în considerare la individualizarea pedepsei. Aplicarea răspunderii în baza *lit.d) alin.(2) art.197 CP RM* exclude calificarea suplimentară conform art.149 CP RM.

În cele ce urmează, vom supune examinării infracțiunea prevăzută la *alin.(3) art.197 CP RM*.

În principal, această infracțiune se deosebește de cea specificată la alin.(1) art.197 CP RM prin: 1) particularitățile obiectului material al infracțiunii; 2) conținutul faptei prejudiciabile; 3) ambianța săvârșirii infracțiunii; 4) calitatea specială a subiectului infracțiunii.

Din această perspectivă, obiectul material al infracțiunii prevăzute la alin.(3) art.197 CP RM îl reprezintă bunurile băncii.

În cazul acestei infracțiuni, fapta prejudiciabilă constă în acțiunea sau inacțiunea de distrugere sau risipire. Astfel, cele două modalități normative cu caracter alternativ ale faptei prejudiciabile specificate la alin.(3) art.197 CP RM sunt: a) distrugere; b) risipire. Conținutul noțiunii „distrugere” ne este cunoscut din analiza infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.197 CP RM. Cât privește noțiunea „risipire”, considerăm că aceasta desemnează acțiunea sau inacțiunea având ca efect deprecierea bunurilor băncii. În context, amintim că alin.(2¹) art.191 CP RM stabilește răspunderea pentru delapidarea averii străine săvârșită de administratorul unei bănci.

În altă ordine de idei, procesul de administrare a băncii (inclusiv de administrare specială a acesteia în sensul Capitolului V² din Legea instituțiilor financiare, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 21.07.1995 [17]) reprezintă ambianța de săvârșire a infracțiunii specificate la alin.(3) art.197 CP RM.

Precizăm că mărimea daunelor produse nu influențează asupra calificării faptei conform alin.(3) art.197 CP RM, însă poate fi luată în considerare la individualizarea pedepsei. Chiar dacă daunele produse nu ating proporțiile mari, se va aplica alin.(3) art.197 CP RM, nu art.104 din Codul contravențional. În cazul în care mărimea daunelor produse este prea mică, poate opera prevederea de la alin.(2) art.14 CP RM, potrivit căreia nu constituie infracțiune acțiunea sau inacțiunea care, deși, formal, conține semnele unei fapte prevăzute de Codul penal, dar, fiind lipsită de importanță, nu prezintă gradul prejudiciabil al unei infracțiuni.

În sfârșit, consemnăm că subiectul infracțiunii prevăzute la alin.(3) art.197 CP RM este persoana având calitatea specială de administrator al băncii. Conform art.134¹³ CP RM, „prin „administrator al băncii”, în sensul alin.(2¹) art.191, alin.(3) art.197, alin.(2) art.239¹ și art.239², se înțelege persoana definită astfel prin Legea instituțiilor financiare nr.550-XIII din 21 iulie 1995”. Astfel, potrivit art.3 al Legii instituțiilor financiare, prin „administrator” se înțelege membrul consiliului, al organului executiv, al comisiei de cenzori,

contabilul-șef, conducătorul filialei persoanei, precum și altă persoană investită prin lege sau statut să-și asume obligații, de sine stătător sau împreună cu alții, în numele și în contul persoanei.

3. Dobândirea sau comercializarea bunurilor despre care se știe că au fost obținute pe cale criminală

În art.199 CP RM, sub denumirea marginală de dobândire sau comercializare a bunurilor despre care se știe că au fost obținute pe cale criminală sunt reunite trei variante-tip de infracțiuni³ și o singură variantă agravată de infracțiune.

Astfel, prima variantă-tip de infracțiune, prevăzută la alin.(1) art.199 CP RM, constă în dobândirea sau comercializarea, fără o promisiune prealabilă, a bunurilor, despre care se știe că au fost obținute pe cale criminală.

La rândul său, varianta agravată de infracțiune, consemnată la lit.a) și b) alin.(2) art.199 CP RM, presupune că infracțiunea specificată la alineatul (1) este săvârșită:

- de două sau mai multe persoane (lit.a));
- sub formă de îndeletnicire (lit.b)).

Cea de-a doua variantă-tip de infracțiune, prevăzută la lit.c) alin.(2) art.199 CP RM, constă în dobândirea sau comercializarea, fără o promisiune prealabilă, a bunurilor, despre care se știe că au fost obținute pe cale criminală, săvârșită în proporții mari.

Ultima variantă-tip de infracțiune, specificată la alin.(3) art.199 CP RM, se exprimă în dobândirea sau comercializarea, fără o promisiune prealabilă, a bunurilor, despre care se știe că au fost obținute pe cale criminală, săvârșită în proporții deosebit de mari.

După N.A. Lopașenko, faptele, reunite sub denumirea marginală de dobândire sau comercializare a bunurilor, despre care se știe că au fost obținute pe cale criminală, își dovedesc gradul sporit de pericol social prin aceea că săvârșirea lor impulsionează indirect comiterea infracțiunilor de sorginte patrimonială [16]. La rândul lui, S.A. Drobot opinează că săvârșirea faptelor, reunite sub denumirea marginală de dobândire sau comercializare a bunurilor, despre care se știe că au fost obținute pe cale criminală, contribuie la formarea unui mediu *sui generis* în care se atestă fluctuația de „cadre interlope”: în locul celor care se retrag vin altele [14]. Ne alăturăm acestor puncte de vedere. Or, necesitatea apărării penale a patrimoniului împotriva faptelor incriminate la art.199 CP RM este vădită: cei care comit sustrageri sau alte infracțiuni „de factură patrimonială” sunt mai motivați și chiar stimulați într-un fel de existența posibilității de a introduce în circulație surplusul de bunuri pe care l-au obținut în urma săvârșirii de infracțiuni. De asemenea, în urma comiterii faptelor incriminate la art.199 CP RM pot fi afectate colateral principiile de bază ale activității de întreprinzător și poate fi obstrucționată înfăptuirea justiției.

Obiectul juridic special al infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.199 CP RM are un caracter multiplu: *obiectul juridic principal* îl formează relațiile sociale cu privire la reîntoarcerea în masa patrimonială a bunurilor care au fost extrase pe cale infracțională din cadrul acesteia; *obiectul juridic secundar* îl constituie relațiile sociale cu privire la identificarea și sancționarea infractorilor.

Obiectul material al infracțiunii examinate îl reprezintă bunurile care au o existență materială, sunt create prin munca omului, dispun de valoare materială și de cost determinat, fiind bunuri mobile și străine pentru făptuitor, și care au fost obținute nemijlocit pe cale criminală (infracțională), adică au fost obținute de pe urma comiterii unei alte infracțiuni (de exemplu, a uneia dintre infracțiunile specificate la art.186-192, 233, 248, 283, 324 sau altele din Codul penal). Este esențial ca valoarea exprimată în bani a bunurilor în cauză să nu depășească 2500 unități convenționale. Altfel, răspunderea se va aplica în conformitate cu lit.c) alin.(2) art.199 CP RM.

³ Accentuăm că art.199 CP RM stabilește răspunderea pentru trei infracțiuni de sine stătătoare. Aceste infracțiuni se pot afla între ele în concurs.

Explicația faptului că art.199 CP RM stabilește răspunderea pentru trei infracțiuni de sine stătătoare constă în următoarele: nu există o componență „de bază” de dobândire sau comercializare a bunurilor despre care se știe că au fost obținute pe cale criminală, componență care: 1) nu ar presupune producerea unor daune având o mărime concretă și 2) pe care s-ar greșa în calitate de circumstanțe agravante: a) producerea unor daune în mărime de până la 2500 unități convenționale; b) producerea unor daune a căror mărime se exprimă în proporții mari; c) producerea unor daune a căror mărime se exprimă în proporții deosebit de mari.

Iată de ce cauzarea de daune în proporții mari nu poate fi privită în calitate de circumstanță agravantă pentru infracțiunea prevăzută la alin.(1) art.199 CP RM, infracțiune care presupune producerea unor daune în mărime de până la 2500 unități convenționale. În mod similar, cauzarea de daune în proporții deosebit de mari nu poate fi privită în calitate de circumstanță agravantă pentru infracțiunea prevăzută la alin.(1) art.199 CP RM.

Bunurile care au fost obținute nu nemijlocit pe cale criminală, ci în schimbul mijloacelor bănești obținute pe cale criminală, nu formează obiectul material al infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.199 CP RM.

Specificul infracțiunii analizate constă în aceea că ea formează întotdeauna o conexitate cronologică cu infracțiunea care a fost săvârșită anterior, urmare a căreia au fost obținute bunurile respective. Astfel, deși este o infracțiune autonomă, infracțiunea specificată la alin.(1) art.199 CP RM are ca situație-premisă săvârșirea unei alte infracțiuni, din care provin bunurile dobândite sau comercializate. Condiționarea existenței infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.199 CP RM de săvârșirea anterioară a unei alte infracțiuni, din care provin bunurile respective, o caracterizează pe aceasta ca fiind o infracțiune corelativă. Prin aceasta, infracțiunile prevăzute la art.199 CP RM se aseamănă cu infracțiunile specificate la art.243 CP RM. Totuși, trebuie de menționat că obiectul material al infracțiunilor prevăzute la art.243 CP RM îl constituie bunurile aflate în circuitul civil. În caz contrar, ar fi imposibilă legalizarea lor. În opoziție, pentru bunurile care reprezintă obiectul material al infracțiunilor specificate la art.199 CP RM nu este relevant dacă acestea se află sau nu în circuitul civil.

Pentru calificarea faptei în baza alin.(1) art.199 CP RM nu are însemnătate dacă s-a scurs sau nu termenul prescripției de tragere la răspundere penală pentru infracțiunea anterioară. Scurgerea lui nu anulează caracterul infracțional al faptei din care au fost obținute bunurile corespunzătoare. El nu se confundă cu termenul prescripției de tragere la răspundere penală pentru infracțiunea prevăzută la alin.(1) art.199 CP RM, care este un termen de o cu totul altă natură.

Latura obiectivă a infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.199 CP RM constă în fapta prejudiciabilă exprimată în acțiune. Această acțiune cunoaște două modalități normative cu caracter alternativ: 1) dobândire; 2) comercializare.

În continuare, întâi de toate, ne vom referi la conținutul acestor modalități.

Astfel, prin „dobândire” se înțelege primirea în posesie a bunurilor, obținute pe cale criminală, prin cumpărare, primire în dar, primire în schimbul unui alt bun, primire în contul unei datorii sau sub orice altă formă de primire în posesie a bunurilor, gratuită ori oneroasă.

De exemplu, în următoarea speță dobândirea se concretizează în primirea ca remunerație a bunurilor obținute pe cale criminală: *P.M. a fost condamnat în baza alin.(1) art.199 CP RM. În fapt, la 18.01.2012, aproximativ la ora 01.00, acesta se afla în or. Sângera, mun. Chișinău. În lipsa unei promisiuni prealabile, P.M. a transportat cu automobilul lui de serviciu o mașină de înșurubat, un perforator, două fierăstraie, un polizor unghiular, două prelungitoare, un transformator de încărcat acumulate și două acumulate. El știa cu certitudine că G.M. și A.S. au sustras toate aceste bunuri de la întreprinderea „M.” SRL din or. Sângera. Pentru serviciul de transportare pe care l-a prestat P.M. a primit de la G.M. și A.S. unul din cele două fierăstraie și polizorul unghiular [10].*

Prin „comercializare” se are în vedere transmiterea în posesia altuia a bunurilor obținute pe cale criminală, pe calea vânzării. Oricare altă transmitere în posesia altuia a bunurilor obținute pe cale criminală (de exemplu, donarea, transmiterea în schimbul altui bun, transmiterea în contul reparării prejudiciului cauzat altei persoane etc.) nu constituie comercializare în sensul alin.(1) art.199 CP RM.

O cerință esențială, care ține de latura obiectivă a infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.199 CP RM, este ca acțiunea de dobândire sau de comercializare să fie săvârșită în lipsa unei preordinări, adică fără o promisiune prealabilă. Întrucât fapta prevăzută la alin.(1) art.199 CP RM constituie un caz special de favorizare a infracțiunii, la calificarea ei nu este necesar a se face referire la art.49 „Favorizarea” din Codul penal⁴. Nu se cere nici calificarea suplimentară conform art.323 „Favorizarea infracțiunii” din Codul penal⁵.

Se consideră că dobândirea sau comercializarea este săvârșită fără o promisiune prealabilă, dacă făptuitorul a acționat fără să-și dea dinainte acordul la comiterea acestora. Ceea ce înseamnă că persoanelor, care au obținut nemijlocit pe cale criminală bunurile respective, făptuitorul nu le-a promis înainte de sau în timpul săvârșirii de către acesta a infracțiunii anterioare (adică, a uneia dintre infracțiunile specificate la art.186-192,

⁴ Conform art.49 CP RM, favorizarea infractorului, precum și tănuirea mijloacelor sau instrumentelor de săvârșire a infracțiunii, a urmelor acesteia sau a obiectelor dobândite pe cale criminală atrag răspunderea penală, în condițiile art.323 CP RM, numai în cazul în care nu au fost promise din timp.

⁵ La art.323 CP RM se prevede răspunderea pentru favorizarea dinainte nepromisă a infracțiunii grave, deosebit de grave sau excepțional de grave; nu sunt pasibili de răspundere penală pentru favorizarea infracțiunii soțul (soția) și rudele apropiate ale persoanei care a săvârșit infracțiunea.

233, 248, 283, 324 sau altele din Codul penal) dobândirea sau comercializarea bunurilor obținute pe această cale, nici nu le-a oferit, într-un alt mod, prilejul să mizeze pe un astfel de sprijin.

Dacă dobândirea sau comercializarea bunurilor, obținute pe cale criminală, a fost promisă din timp, cele săvârșite reprezintă complicitate la infracțiunea corespunzătoare (adică, la una dintre infracțiunile specificate la art.186-192, 233, 248, 283, 324 sau altele din Codul penal). În prezența unor asemenea condiții, alin.(1) art.199 CP RM este inaplicabil.

Infracțiunea prevăzută la alin.(1) art.199 CP RM este o infracțiune formală. Ea se consideră consumată din momentul dobândirii sau comercializării bunurilor, despre care se știe că au fost obținute pe cale criminală.

În cazul în care aceeași persoană, fără o promisiune prealabilă, dobândește bunurile, despre care știe că au fost obținute pe cale criminală, după care le comercializează, consumarea infracțiunii va fi marcată de dobândirea bunurilor, despre care se știe că au fost obținute pe cale criminală. Comercializarea acestora va indica momentul de epuizare a infracțiunii specificate la alin.(1) art.199 CP RM.

Latura subiectivă a acestei infracțiuni se exprimă, în primul rând, în vinovăție sub formă de intenție directă. La momentul comiterii infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.199 CP RM, făptuitorul trebuie să cunoască cu certitudine că bunurile, pe care le dobândește sau le comercializează, provin dintr-o activitate criminală (infracțională). În același timp, nu este indispensabil ca făptuitorul să cunoască cu exactitate prin care anume infracțiune au fost obținute bunurile respective.

De exemplu, în următoarea speță chiar cel care comite infracțiunea anterioară îl informează pe făptuitor cu privire la caracterul infracțional al bunurilor pe care i le înstrăinează: *L.V. a fost condamnat conform alin.(1) art.199 CP RM. În fapt, la 31.12.2011, în jurul orei 05.00, acesta se afla în casa lui din satul Corlăteni, raionul Râșcani. În aceste circumstanțe, L.V. a aflat de la J.R. că la 30.12.2011 acesta din urmă, împreună cu R.I., au sustras pe ascuns de la F.D. un boiler, un cuptor cu microunde și alte bunuri. În schimbul sumei de 1000 lei, L.V. a procurat de la J.R. boilerul și cuptorul cu microunde [9].*

Cunoașterea provenienței infracționale a bunurilor poate rezulta și din alte împrejurări de fapt: 1) clandestinitatea înstrăinării bunurilor către făptuitor; 2) locul ascuns în care au fost ținute bunurile înainte de a fi înstrăinate făptuitorului; 3) prețul exagerat de redus la care bunurile sunt înstrăinate făptuitorului; 4) imposibilitatea evidentă ca cel care a săvârșit infracțiunea anterioară să fi deținut în mod legal respectivele bunuri etc.

Dacă făptuitorul nu a cunoscut proveniența infracțională a bunurilor, pe care le dobândește sau le comercializează, fapta nu constituie infracțiunea specificată la alin.(1) art.199 CP RM.

Motivul infracțiunii analizate pot fi dintre cele mai variate: interesul material; năzuința făptuitorului de a-și ajuta persoana apropiată; năzuința făptuitorului de a împiedica desfășurarea în condiții de normalitate a urmăririi penale etc. Deși nu se exclude ca subiectul să urmărească scopul de cupiditate, prezența acestui scop nu este indispensabilă.

Dacă scopul urmărit de făptuitor constă în introducerea bunurilor în circuitul legal, atunci dobândirea sau comercializarea bunurilor, despre care se știe că au fost obținute pe cale criminală, va constitui una dintre infracțiunile specificate la art.243 CP RM, și nu una dintre infracțiunile prevăzute la art.199 CP RM.

Subiectul infracțiunii specificate la alin.(1) art.199 CP RM este persoana fizică responsabilă care la momentul comiterii faptei a atins vârsta de 16 ani.

Precizăm că, în ipoteza infracțiunilor prevăzute la art.199 CP RM, subiect nu poate fi persoana care anterior a obținut nemijlocit pe cale criminală bunurile constituind obiectul material al infracțiunii. În contrast, în cazul infracțiunilor prevăzute la art.243 CP RM, subiect poate fi și persoana care a obținut nemijlocit pe cale infracțională bunurile constituind obiectul material al infracțiunii.

Pentru existența infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.199 CP RM nu interesează dacă cel care a săvârșit infracțiunea din care provin bunurile dobândite sau comercializate a fost sau nu descoperit, ori dacă, fiind descoperit, a fost sau nu pedepsit.

În alt context, circumstanța agravantă consemnată la *lit.a) alin.(2) art.199 CP RM* presupune că infracțiunea specificată la alin.(1) art.199 CP RM este săvârșită de două sau mai multe persoane.

Săvârșirea infracțiunii de două sau mai multe persoane presupune oricare din următoarele trei ipoteze: 1) săvârșirea infracțiunii de doi sau mai mulți coautori; 2) săvârșirea infracțiunii de către o persoană, care întrunește semnele subiectului infracțiunii, în comun cu una sau mai multe persoane, care nu întrunesc aceste semne (de exemplu, nu au atins vârsta răspunderii penale, sunt iresponsabile etc.); 3) săvârșirea infracțiunii de către o persoană, care întrunește semnele subiectului infracțiunii, prin intermediul unei persoane, care nu întrunește aceste semne (de exemplu, nu a atins vârsta răspunderii penale, este iresponsabilă etc.).

Lipsa sau prezența înțelegerii prealabile dintre făptuitori nu poate influența calificarea celor săvârșite în baza lit.a) alin.(2) art.199 CP RM, dar poate fi luată în considerare la individualizarea pedepsei.

În sensul consemnat la lit.a) alin.(2) art.199 CP RM, noțiunea „de două sau mai multe persoane” presupune pluralitatea de făptuitori. Acești făptuitori trebuie să aibă calitatea de autori mijlociți (mediați) sau de autori nemijlociți (imediate) ai infracțiunii. Un singur autor al infracțiunii, alături de o persoană care numai contribuie la săvârșirea infracțiunii în calitate de organizator, instigator sau complice, nu este suficient pentru a opera circumstanța agravantă prevăzută la lit.a) alin.(2) art.199 CP RM.

În cele ce urmează ne vom referi la circumstanța agravantă specifică a infracțiunii analizate, prevăzută la lit.b) alin.(2) art.199 CP RM: săvârșirea dobândirii sau comercializării bunurilor, despre care se știe că au fost obținute pe cale criminală, sub formă de îndeletnicire.

Această circumstanță agravantă operează în prezența următoarelor patru condiții: 1) repetarea de cel puțin trei ori a infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.199 CP RM; 2) făptuitorul nu a fost condamnat nici pentru una din infracțiunile care formează repetarea; 3) nu a expirat termenul de prescripție de tragere la răspundere penală pentru aceste infracțiuni; 4) dobândirea sau comercializarea bunurilor, despre care se știe că au fost obținute pe cale criminală, reprezintă pentru făptuitor singura sau principala sursă de venituri.

Aplicarea răspunderii în baza lit.b) alin.(2) art.199 CP RM exclude reținerea la calificare a concursului dintre mai multe infracțiuni prevăzute la alin.(1) art.199 CP RM⁶.

Este cazul de menționat că, în ipoteza infracțiunilor prevăzute la lit.c) alin.(2) și alin.(3) art.199 CP RM, valoarea exprimată în bani a bunurilor, care constituie obiectul material al infracțiunii, trebuie să depășească 2500 și, respectiv, 5000 unități convenționale.

Bibliografie:

1. DONGOROZ, V., KAHANE, S., OANCEA, I. și alții. *Infracțiuni contra avutului obștesc*. București: Editura Academiei, 1963, p.389.
2. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 22.07.2009. Dosarul nr.1ra-901/09. www.csj.md
3. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 28.05.2013. Dosarul nr.1ra-388/13. www.csj.md
4. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 01.04.2014. Dosarul nr.1ra-473/14. www.csj.md
5. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 12.01.2011. Dosarul nr.1r-3/2011. <http://ca.justice.md>
6. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție din 09.02.2009. Dosarul nr.4-1-re-40/09. www.csj.md
7. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1996, nr.1.
8. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2005, nr.142.
9. Sentința Judecătorei mun. Bălți din 06.06.2012. Dosarul nr.1-569/12. <http://jba.justice.md>
10. Sentința Judecătorei sectorului Botanica, mun. Chișinău, din 07.12.2012. Dosarul nr.1-340/12. <http://jbt.justice.md>
11. STANCIU, F., TOMA, D.T. *Particularitățile cercetării incendiilor și exploziilor*. București: Focus, 2005, p.19.
12. Ibidem.
13. БЕЗВЕРХОВ, А.Г., ШЕВЧЕНКО, И.Г. *Ответственность за уничтожение и повреждение чужого имущества*. Самара: СГА, 2008, с.3-4.
14. ДРОБОТ, С.А. *Уголовно-правовая и криминологическая характеристика приобретения или сбыта имущества, заведомо добытого преступным путем*: Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 2001, с.38.
15. ИВАЩЕНКО, С.Б. *Уголовная ответственность за неправомерное завладение чужим недвижимым имуществом*: Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 2002, с.31.
16. ЛОПАШЕНКО, Н.А. *Преступления в сфере экономической деятельности. Комментарий к главе 22 Уголовного кодекса Российской Федерации*. Ростов-на-Дону: Феникс, 1999, с.105.
17. ШАРИПОВ, А.М. *Уничтожение и повреждение имущества в уголовном праве России*: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 2006, с.1.

Prezentat la 10.07.2015

⁶ Această cerință rezultă din prevederea de la alin.(1) art.33 CP RM: se consideră concurs de infracțiuni săvârșirea de către o persoană a două sau mai multor infracțiuni dacă persoana nu a fost condamnată definitiv pentru vreuna din ele și dacă nu a expirat termenul de prescripție de tragere la răspundere penală, cu excepția cazurilor când săvârșirea a două sau mai multor infracțiuni este prevăzută în articolele Părții Speciale a Codului penal în calitate de circumstanță care agravează pedeapsa.